

Ztracená paměť? Místa nacistické nucené práce v České republice

Čím to, že se ví mnohé o tzv. totálním nasazení v třetí říši, ale jen velmi málo o nuceně nasazených na území České republiky? Putovní česko-německá výstava *Ztracená paměť? Místa nacistické nucené práce v ČR / Verlorenes Gedächtnis? Orte der NS-Zwangsarbeit in der Tschechischen Republik* chce poukázat na nepříliš známou problematiku nacistické nucené práce v českých zemích. Aktuálně (od 13. dubna do 15. května 2016) je instalována v Národní technické knihovně v Praze, poté se přemístí do Oder u Nového Jičína (od 25. května do 31. srpna 2016).

Nucená práce byla základním pilířem nacistické vládní politiky. Po převzetí moci NSDAP v Německu byli zatýkáni nejprve její političtí odpůrci, krátce na to i „asociálové“, homosexuálové, Židé, Romové a Sintové a svědci Jehovovi a byli zavíráni do vězeňských zařízení. Nově zřízené tábory nesly různá označení, jako například tábory ochranné vazby (Schutzhaftlager), koncentrační, pracovní nebo převýchovné. V očích nacistických ideologů byla zprvu „převýchova“ delikventů hlavním cílem jejich věznění, později šlo spíše o využití jejich pracovní síly.

S vypuknutím války se tento vývoj zrychlil a zradikalizoval. Nucená práce se stala masovým fenoménem v celé, nacistickým Německem obsazené Evropě. Do konce války bylo 13 milionů lidí – zahraničních civilních pracovníků, válečných zajatců a vězňů koncentračních táborů – zavlčeno nejen do třetí říše, ale i na obsazená území. K tomu je třeba připočítat další miliony lidí, kteří museli v okupovaných zemích pracovat pro nacistické Německo.

Výstava, která vůbec poprvé upozorňuje na fakt, že se nucená práce nevztahuje pouze na území třetí říše, ale také na oblast československého pohraničí / Říšské župy Sudety a tzv. Protektorát Čechy a Morava, provází návštěvníky po 18 místech – městech, obcích i dnes již opuštěných územích, kde byli v továrnách, na polích, při výstavbě silnic atd. za druhé světové války nuceně nasazeni lidé z mnoha evropských zemí – Židé, Romové, Poláci ze Slezska, naverbovaní nebo zavlčeni tzv. východní dělníci (Ostarbeiter), západoevropští civilní pracovníci a váleční zajatci. Aktuální podoba míst je porovnávána s původními historickými fotografiemi a vše je doplněno výpověďmi pamětníků.

Více informací o výstavě, kterou pořádá Institut Tereziánské iniciativy, o. p. s., ve spolupráci se sdruženími Antikomplex, Živá paměť a KZ-Gedenkstätte Flossenbürg, najdete na internetové stránce www.ztracena-pamet.cz.